

MENCIONS ANT. 1162: *Iuarco* (en una butlla, Kehr, *Papsturk*. p. 377); 1174: Bernardus de *Ibarç* i Petrus de *I.*, entre els pobladors de la població Castellblanc, a Llitera (avui oblidada) (Font i Rius, *C. d. P.*, § 151; també en dona informació aquest llibre, sense cites antigues, vol. 1, 719, i del d'Urgell, p. 710). 1179: altra butlla: *Iuars* (Kehr, p. 423).

(3) Prop de Sitges, una partida *Los Ibarts*, en el capbreu de 1726 de St. Pere de Ribes (p. 121) i explicat «*Lo Genovart o Los Ibarts o Las Planas*» (no en els capbreus de 1588 i 1624).

(4) *Els Ivarsos*, veïnat del Maestrat, de masos múltiples amb tendència a créixer, en el te. de La Serra d'En Galceran, cap al fons de l'alta Rambla Carbonera, no lluny del termenal d'Atzeneta. És el nom antic d'aquest llogaret, del qual dona notícia el bon geògraf Gimeno Michavila, en la forma *Els Ibarsos* (*BSCC* xv, 307).

Passant-hi prop, en la meua ruta d'Ares a Penya-golosa el 1935, vaig notar que a Ares i masades properes, uns deien *loz ibársos* i algun altre *lo ribársos*, formes que vaig poder confirmar en les enqs. de 1961, a La Serra d'En Galc. (xxviii, 154-64) etc.; i en particular a Atzeneta, on l'erudit local El. Bellés (bon col·lector toponimista i d'hist. comarcal), donava el *el ribársos* com la forma corrent (xxix, 2, 3): d'aquí el vell gentilici *ribarséros*; un dels quals ha fet, ja en te. d'Atzeneta la *Venta del Ribarsero* (xxix, 20); Bellés, exagerant la importància d'aquesta variant, creia que era un derivat de *ribàs*; evdtd. a tort, no sols perquè està més comprovada en aquest nom la variant tradicional i antiga —l'única en les dels homònims aplegats en aquest art.—, sinó perquè no explicaria el nexa *-rs-* de totes dues variants; altrament no importa que sigui més o menys prop del ribàs del riuet, perquè, endemés, allí, la Rambla Carbonera, no lluny de les seves fonts, és ja ben poc important (li donen el nom *La Ramblella*).

No hi ha dubte que el nom d'*Els Ivarsos* naixeria del nom d'un mas dit *Ivars* i que, en fer-se'n hi d'altres, més i més nombrosos, en digueren «*Els Ivarsos*»; en la pronunciació, *elzibársos*, amb una innovació ja no recent, s'alteraria ocasionalment en *elribársos*, per un fenomen de rotacisme ajudat per la *r* següent (cf. els fets estudiats en *E.T.C.* I, 38, 59, 61, 41 etc.); forma, en fi, consolidada per l'etim. pop. *riba*, *ribàs*, que En Bellés confon amb la vertadera.

(5) Font d'*Ivars* (pron. *ivárs*), indret de gran renom local a la comarca de Xàtiva: tinc recollit aqueix nom en el Realenc de Xàtiva, com un dels llocs més conspicus d'aquell terme: és el que digueren en primer lloc en l'enumeració (xxxii, 38.23), cf. *IGC* 3'07 × 39'01-02; a Llosa de Ranes també en donaren la *Font*

d'*Ivars* com un punt de referència important i molt conegut («tot lo que hi ha, de la font d'*Ivars*, *pak* Estubeny» (xxxii, 40.12); i a Roglà la citaren com la més important de les fonts del terme (xxii, 40.25); tanta repetició pot fer creure que siguin indrets diferents (potser dos?), però crec que no: perquè tots tres termes són adjacents i d'extensió reduïda, però poden ser afloracions d'una mateixa deu; a tots tres llocs, l'inf., tot i definir-lo amb el genèric *fonteta* o «font», insistia en l'abundor d'aigua i en el regatge que donava.

En fi *Ivars* és cognom molt estès i bastant peculiar del P. Val. (a mà en tinc nota de Dénia, de Callosa etc.) (xxxI, 201, xxxiv, 187.24).

Crida l'atenció com a característica, la coincidència dels fets geogràfics en tants homònims. Tots són llocs d'aigua. (1) És al costat de l'Estany d'*Ivars*, que s'estén bastant fins als termes veïns: encara que hagi augmentat gràcies al Canal d'Urgell, hi hagué sempre gran estesa d'aiguamolls, deguda al fet que per allà es perdien les aigües del Riu de *Cervera* o *Ondara*, d'aigües molt copioses en cas d'avinguda, i encara hi havia també el veí *Estanyet d'Utxafava*; formant aiguamoll, llavors indiscontinuu (en l'art. *Utxafava* demostro que aquest nom justament és degut als aiguamolls): aqueixes aigües eren salades, i tantes que hi havia una parada de carrabiners vigilant-ho constantment, per evitar que en traguessin sal, violant el monopoli de l'Estat: record que em testifiquen en el poble els vells de tres famílies diferents (10-III-1956).

(2) *Ivars* de Noguera: es tracta d'una vall poc ampla, però justament en aquest rodal la conca del riu s'eixampla formant una horta considerable, als dos costats de la Noguera Ribagorçana, regada per les sèquies d'*Ivars* i de *Pinyana*. No cal dir si n'hi ha hagut, d'aiguamolls i de «terra de vega». També de (3) i dels altres, tenim prova d'aquesta característica: ben posada de relleu en les fonts diverses, en el (5) i per la situació del (4) a la vora de la Rambla Carbonera.

Que l'*ETIM.* és basco-ibèrica s'imposa, i també s'imposa la unió amb els NLL bascos, ubicus i conspicus, que contenen el basc IBARR 'ribera', derivat de l'arrel ibèrica IB- 'aigua, riuet', que hem anat descabdellant en els articles *Ibi / Tibi / Prat d'Ip / Tivenys / Tivissa* (cf. *Begues*, i cast. *vega* (IBAIIKA). I *Ibarra*, amb l'article *-a* del basc, n'és la màxima concreció.

Resta només explicar uns detalls de la terminació. Per què en els noms catalans és sempre en plural, i sempre sense la *-a*. De seguida se'ns presenta l'explicació conjunta d'aquests dos punts: seria un locatiu-ablatiu plural del nostre basco-romànic IBARRIS, d'on *Ivars* sense la vocal final, i amb *-s*. Un cas més del fenomen toponomàstic que hem anat exemplificant